

## Z kroniki naukowej

### LOCARNO Z PERSPEKTYWY 70 LAT

Pod takim hasłem odbyła się w Szczecinie w dniach 19-20 października 1995 r. sesja naukowa, zorganizowana przez Instytut Historii Uniwersytetu Szczecińskiego. W sesji uczestniczyli przedstawiciele środowisk naukowych z Polski, Niemiec i Łotwy.

W toku dwudniowych obrad zaprezentowano 16 referatów zgrupowanych w dwa zespoły problemowe. Pierwszy zdecydowanie dominujący dotyczył stanowiska mocarstw oraz Polski i Czechosłowacji wobec traktatu w Locarno tak w fazie przygotowań, jak i realizacji postanowień konferencji. Drugi zespół problemów stanowiły kwestie związane ze stanowiskiem polskich ugrupowań politycznych wobec aktywności innych państw w dobie Locarno.

Sesję otworzył referat prof. dr. hab. Antoniego Czubińskiego, w którym autor określił zależności między decyzjami lokarnenskimi a niemieckimi dążeniami do wyzwolenia się z więzów Traktatu Wersalskiego. Wpływ decyzji podjętych w Locarno na zajęcie przez Niemcy zdemilitaryzowanej strefy nadreńskiej było tematem wystąpienia dr. Wilhelma Kreutza.

Stanowisko Wielkiej Brytanii wobec Locarno zaprezentował w swoim wystąpieniu prof. dr hab. Marek Baumgart. Autor podkreślając jednoznacznie sukces brytyjskiej dyplomacji, zwrócił uwagę, że układy lokarnenskie były dowodem na przyjęcie przez Londyn założenia, iż w jego interesie leżało zaangażowanie się w utrzymanie pokoju w Europie. W kręgu polityki brytyjskiej pozostawał również referat dr. hab. Wojciecha Rojka, dotyczący stanowiska dominiów brytyjskich wobec Paktu Reńskiego.

Jako co najmniej niejednolite określił stanowisko polskich ugrupowań politycznych wobec Wielkiej Brytanii w 1925 r. dr Jacek Jekiel. Jedyne bowiem konserwatyści krakowscy i w niewielkim stopniu socjaliści, opowiadali się za kontynuowaniem polityki Aleksandra Skrzyńskiego. Natomiast niemal wszystkie ugrupowania dostrzegały niebezpieczeństwo płynące dla Polski z podpisania umów w Locarno.

W drugiej części obrad głos zabrał dr Ralph Schattkowsky, który scharakteryzował wpływ decyzji podjętych w Locarno na stan stosunków polsko-niemieckich.

Kwestię stosunków Polski z jej najpotężniejszym sojusznikiem Francją i kontrowersyjne stanowisko Paryża wobec Warszawy w dobie Locarno przedstawił dr hab. Henryk Bułhak.

Inspirujące dla dyskusji było pytanie jakie postawił w swoim wystąpieniu prof. dr hab. Janusz Faryś „Sukces czy klęska? Polska opinia publiczna wobec Locarno”. Z kolei prof. dr hab. Andrzej Skrzypek określając stanowisko ZSRR wobec Locarno stwierdził, iż w Moskwie uznano za korzystny fakt porozumienia Niemiec i Zachodu, które nie izolowało Moskwy w Europie.

Referat dr hab. Jadwigi Kiwerskiej „Polityka amerykańska wobec Europy w dobie Locarno”, zakończył pierwszy dzień obrad. Głównym celem polityki Waszyngtonu wobec Starego Świata było umożliwienie Niemcom włączenie ich do grona pełnoprawnych państw europejskich.

W konkluzji autorka stwierdziła, iż tradycyjny izolacjonizm USA był nadal wyznacznikiem ich polityki w Europie w dobie Locarno.

Ożywiony przebieg dyskusji kończącej pierwszy dzień konferencji nadało wystąpienie prof. dr. hab. Andrzeja Skrzyпка, który sceptycznie odniósł się do tez zaprezentowanych przez J. Farysia i J. Jekiela, a dotyczących rzekomo antysowieckiego porozumienia Londynu i Berlina. Z kolei jego krytyczna ocena Aleksandra Skrzyńskiego i Józefa Becka jako ministrów spraw zagranicznych spotkała się z repliką M. Baumgarta i H. Bułhaka. W odpowiedzi na pytania prof. Baumgart określił mechanizmy, które w brytyjskiej demokracji kształtowały politykę zagraniczną. Dyskusję, w której głos zabrali również prof. J. Faryś i dr hab. J. Kiwerska, podsumował prof. A. Czubiński.

Drugi dzień obrad rozpoczął dr Andrzej Essen, który przedstawił kierunki polityki zagranicznej Czechosłowacji przed i po konferencji w Locarno. Autor dokonał analizy ewolucji stanowiska Pragi od rezerwy wobec koncepcji traktatu aż po uznanie go za przełom w stosunkach międzynarodowych rozpoczynający okres ładu i bezpieczeństwa w Europie. Na tym tle dr A. Essen zaprezentował wpływ Locarno na bilateralne stosunki polsko-czechosłowackie.

Stanowisko polskich ugrupowań politycznych wobec Czechosłowacji w obliczu Locarno to temat referatu dr. Henryka Walczaka. Według autora, stanowisko to było kontynuacją artykułowanych wcześniej poglądów. Ugrupowania nastawione antyniemiecko pragnęły zbliżenia z Pragą, inne zaś, jak np. Piłsudczycy gotowi byli nawiązać współpracę z Czechosłowacją oczekując jednak podobnych zachowań ze strony Czechów, którzy – jak wiadomo – prowadzili raczej nieprzyjazną politykę wobec Polski.

Kolejny referat zaprezentował prof. dr hab. Bogdan Koszel. Autor zwrócił uwagę na wpływ jaki wywołał traktat na układ sił w basenie naddunajskim i na Bałkanach. Wyrazem zmian było między innymi zapoczątkowanie procesu penetracji gospodarczej Niemiec w Europie Południowo-Wschodniej.

Zebrani wysłuchali także referatów historyków łotewskich, doc. dr. Aivarsa Strangi i dr. Innesesa Feldmanisa. Pierwszy nakreślił stosunki między Związkiem Sowieckim a państwami bałtyckimi w dobie Locarno, zaś dr Feldmanis zaprezentował stanowisko opinii publicznej i ugrupowań politycznych Łotwy wobec Locarno.

Prof. dr hab. Maciej Brzeziński poświęcił swoje wystąpienie kwestii znaczenia i wpływu „Locarno” na przebieg międzynarodowych negocjacji rozbrojeniowych w latach 1926-1933. W konkluzji autor uznał, że układy w Locarno, choć uznawane przez Londyn, Rzym, i Berlin za gwarancję bezpieczeństwa, mimo wszystko nie stanowiły konstruktywnego elementu w negocjacjach. Nieobecny na sesji prof. dr hab. Henryk Korczyk przesłał organizatorom swój referat pt. „Wystąpienie Niemiec z Konferencji Rozbrojeniowej i z Ligi Narodów w 1933 r. a paktu lokarneńskiego”, który jak wszystkie inne znajdzie miejsce w materiałach opublikowanych po zakończeniu sesji.

Dyskusję zamykającą konferencję, w której udział wzięli między innymi prof. A. Czubiński, dr hab. H. Bułhak, dr J. Jekiel, podsumował prof. J. Faryś podkreślając konieczność nowego spojrzenia na problem układów w Locarno po 70 latach.

*Anna Szczepańska*

#### AUSTRIACKI INSTYTUT EUROPY WSCHODNIEJ I POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ

W dniu 15 listopada 1995 r. gościł w Instytucie Zachodnim prof. dr Arnold Suppan, dyrektor Austriackiego Instytutu Europy Wschodniej i Południowo-Wschodniej (*Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut*) w Wiedniu. Spotkał się on z pracownikami Instytutu zapoznając ich z kierowaną przez siebie placówką, a następnie wygłosił wykład zatytułowany: *Państwa narodowe i mniejszości narodowe w Europie pod koniec XX wieku.*